

Многие новые слова, возникшие в последние годы, образованы лексико-семантическим путем. Словарный состав современного азербайджанского языка, его лексико-семантическая система подвержены изменениям. Язык постоянно обогащается за счет новых слов и выражений, а также в результате семантического расширения значений существующих слов или приобретения ими дополнительных значений. В.И.Кодухов справедливо отмечает, что «семантический путь обогащения словарного состава состоит не столько в образовании новых лексем, сколько в образовании новых значений уже существующих слов» (1).

Использованная литература

1. Кодухов В.И. Введение в языкознание. М., 1979, с.218-219.

İLKİN QULİYEV

*Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Türkiyə, Kafkaz Universiteti*

QÖVSI TƏBRİZİNİN DİLİNĐƏ İŞLƏNMİŞ QEYRİ-TÜRK MƏNŞƏLİ SÖZLƏRƏ DAİR

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində özünməxsus yeri olan Qövsi Təbrizinin türk dilində Füzuli səviyyəsində şeirlər yazması, xüsusilə canlı xalq dili hesabına Azərbaycan ədəbi dilini zənginləşdirib inkişaf etdirməsi və zəngin yaradıcılıq təcrübəsi ilə Azərbaycan dilinin bütün Yaxın Şərqi aləmində ədəbi dil kimi tanınmasındaki xidmətləri onun əbədiyaşar olmasına təmin edən əsas səbəblərdəndir.

Qövsi Təbrizinin şeirlərinin dilində işlənmiş leksik vahidlərin tematik qruplar üzrə və mənşə baxımından araşdırılması Azərbaycan ədəbi-bədii dilinin inkişafında onun rolunu müəyyənləşdirməkdə mühüm əhəmiyyət daşıyır. Şairin dilinin lüğət tərkibini təşkil edən sözlər müxtəlif məna sahələrini əhatə edir. Leksikoloji tədqiqat zamanı ayrı-ayrı sahələrə aid olan sözlərin müəyyən leksik-semantik qruplarda birləşdirilməsi onların ümumi xarakterik xüsusiyyətlərini, eyni zamanda dilin lüğət tərkibinin zənginliyini ortaya çıxarmağa imkan verir. Qövzinin şeir dilinin leksik zənginliyi, əsasən, həyatın bütün sahələrinə aid sözlərin şairin dilində öz əksini tapması ilə bağlıdır. Sözlərin bədii-üslubi imkanlarından yüksək dərəcədə yarananaraq sənətkarlıq baxımından təqdirəlayıq əsərlər yaranan Qövzinin şeir dili bütövlükdə yaşadığı dövrün ədəbi-bədii dilinin leksik-semantik dairəsi və tematik zənginliyi haqqında da tam təsəvvür yaradır. Şeirlərdə xalq deyim tərzinə məxsus söz və ifadələrin bol-bol işlənməsi, atalar sözləri və frazeologizmlərin bənzərsizliyi, ümumiyyətlə, onların bu gün də öz işləkliyini saxlayan formaları şairin ana dilinə, onun incəliklərinə dərindən bələd olmasından xəbər verir. Tədqiqatçıların haqlı olaraq göstərdikləri kimi, “Füzuli ədəbi məktəbinin qüvvətli davamçısı olan Qövsi klassik şeir dilimizin sadəlaşması, xəlqilik elementləri ilə zənginləşməsi yolunda ciddi addım atmışdır. Bu mənada, Qövzinin bir növ, Şah İsmayıllı Xətai ilə müqayisə etmək, onu “XVII əsrin Xətaisi” adlandırmış olaq. Belə ki, ədəbi dilimizin (yazılı şeir qolunun) inkişaf tarixindəki mövqeyinə və roluna görə Xətai Nəsimi ilə Füzuli arasında körpüdürsə, Qövsi Füzulinin Vaqiflə birləşdirir [6, 97].

Məlumdur ki, hər bir dilin xarici təsirlərə qarşı müqavimət göstərməsinə və öz orijinallığını mühafizə etməyə çalışmasına baxmayaraq, hər bir dilə başqa dildən bir çox söz keçmişdir. Hətta dünyada sadəcə öz milli sözlərindən ibarət olan bir dilin varlığı belə şübhə altındadır. Dillərin bir-birinə qarşılıqlı təsiri zamanı çarpzlaşmada qalib gələn dil öz lüğət tərkibini məglub dilin hesabına artırır. Beləliklə də, müxtəlif yollar və fərqli səbəblər nəticəsində dilin lüğət tərkibində başqa dildən alınma sözlər özünə yer tapmış olur. “Belə əcnəbi sözlər isə əsasən və çox zaman bu və ya digər dilin lüğət tərkibinin çoxcəhətli

və zəngin olmasına böyük təsir göstərir” [3, 124].

Başqa dillərdən söz və ifadələrin alınmasının da müəyyən hüdudu vardır. Alınma sözlər və ya dil ünsürləri bu hüdudu keçərsə, dilin müstəqil inkişafının qarşısı alınmış olar və dil tədricən məhvə uğraya bilər. Buna görə də xüsusən yazı dilinə gətirilən hər əcnəbi sözün, hər dil ünsürünün mənimmsənilib-mənimmsənilmədiyi, daxil olduğu dilə üzvi surətdə qarışib-qarışmadığı, o dilin zənginləşməsinə xidmət edib-etmədiyi nəzərə alınmalıdır. Nəhayət, “sözlərin zamanla, ictimai quruluşla, ictimai düşüncə ilə bağlı olaraq dilə daxil olduğunu və bu amillər olmadıqda və ya başqlaşdıqda, əlaqədar sözlərin də dildən düşəcəyi, başqa sözlərlə əvəz ediləcəyi də nəzərdən qaçmamalıdır” [2, 41].

Qövsinin dilində dövrün təlebi ilə əlaqədar olaraq ərəb və fars sözləri çox işlənmişdir. Qədim abidələrimizin leksikasını öyrənərkən əsərin yarandığı mühiti, ictimai şəraitini nəzərə alaraq, müəllifin əcnəbi sözlərə münasibətini müəyyənləşdirmək, ədəbi-ictimai mühitin qohum və qonşu dillərə təmasının dərəcə və istiqamətini aydınlaşdırmaq lazımlı gəlir [2, 75]. Şairin yaşadığı dövrdə Azərbaycan dilinin lüğət tərkibində türk mənşəli sözlərlə yanaşı, ərəb və fars sözlərinin olması bu dillərin bir-birinə qarşılıqlı əlaqə və təsirini göstərir. Qövsi Təbrizinin dilində işlənən qeyri-türk mənşəli sözlər XIII-XIV əsrlərdə ədəbi dilimizdə işlənilən qədər olmadığı kimi, növ və keyfiyyət etibarilə də onlardan fərqlidir. Daha dəqiq desək, Qövsi işlətdiyi sözlərin, hər şeydən əvvəl, avam kütlə üçün məlum və tanış olmasını, asan yazılıb-oxunmasını, Füzulinin təbirincə desək, “nəzmi-nazik” (inceşir) çərçivəsinə sığmasını nəzərdə tutmuş, elə ərəb və fars sözləri seçib işlətmüşdür ki, bunnaların bir qismi hələ ondan çox əvvəl artıq Azərbaycan dilinin lüğət fonduna daxil olmuşdur, bir qismi isə diləyatan sözlər olduğu üçün tezliklə mənimmsənilən bilən və geniş yayılan sözlərdir; məsələn:

Kimin muradı ilə bəs fələk dənər, yarəb

Ki, gərdişindən onun kim ki, var, edər [4, 16];

Bülbüllərə xəzanda verin müjdə kim, tutar

Gül yarpağı yerin *cigəri-parə-parəmiz* [4, 44] və s.

Yuxarıdakı beytlərdə *murad*, *bəs*, *fələk*, *gərdiş*, *bülbül*, *xəzan*, *müjdə*, *gül*, *cigər*, *parə* sözləri qeyri-türk mənşəli olmasına baxmayaraq, hal-hazırda da mənası anlaşılaraq, ümumişlək sözlər kimi qəbul olunur. Şairin əsərlərində müasir oxucu kütləsi üçün çətin anlaşılan sözlər olduqca azdır, o, qeyri-türk mənşəli sözləri şeir dilinə gətirərkən, onların kütlə tərəfindən anlaşılmasına diqqətlə yanaşmışdır. Şeir dilində bəzən çətin anlaşılan sözlərin olmasını onların qeyri-türk mənşəli olması ilə əlaqələndirmək doğru olmazdı, burada qrammatik quruluşla əlaqədar olan dəyişiklikləri, üslubi fərqlənmələri də nəzərə almaq lazımdır. Demək ki, Qövsinin əsərlərində işlənilmiş bəzi sözlərin anlaşılmaz olmasının və onun dilinin də bir qədər qəliz hesab edilməsinin səbəbi ərəb və fars sözlərinin varlığı və ya çoxluğu ilə deyil; bəlkə onun dövrü ilə çağdaş dövr arasındaki ictimai-siyasi, mədəni fərqlərlə əlaqədar olaraq, Azərbaycan dilinin lüğət tərkibində və bəzi qrammatik vahidlərdə əmələ gələn dəyişikliklərə bağlıdır.

Ümumiyyətlə, Qövsinin klassik şeir üslubuna mənsub əsərlərində, qeyri-türk mənşəli sözlərin də, demək olar ki, eksəriyyəti Azərbaycan dilinin əsas lüğət fonduna mənsubdur və əsrlər boyu Qövsidən əvvəl və sonra ana dilimizin lüğət tərkibinin əsas hissəsini təşkil edən sözlərdir. Qövsi qeyri-türk mənşəli sözləri qrammatik quruluşun vasitələrindən, dilin üslubi qayda və imkanlarından istifadə etməklə ifadə və cümlə içərisində ustalıqla yerləşdirmiş, şeir dilinin axıcı və ahəngdar olmasına çalışmışdır. Sədə və aydın dildə yazmağa çalışan şairin qarşılaşdığı çətinliklər isə əsasən Azərbaycan dili ilə əruz vəzni arasındaki uyğunsuzluqdan qaynaqlanırdı. Buna baxmayaraq, Q.Təbrizi bu çətinliyin öhdəsindən gələrək, cilalanmış şeir dili yaratmağa müvəffəq olmuşdur. Şairin dilində yerinə düşməyən söz, şablon ifadə və fikirlərə rast gəlmək mümkün deyildir, o, şeirlərində estetik gözəlliklə yanaşı, çatdırmaq istədiyi fikrin hamı tərəfindən anlaşılması üçün həssaslıq nümayiş etdirərək orijinallığı daha çox diqqət yetirmişdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, Qövzinin şeir dilində qeyri-türk mənşəli sözlər içərisində əsas yeri ərəb və fars mənşəli sözlər tutur. Ərəb və fars mənşəli sözlərin kəmiyyətcə üstünlüyü uzun bir tarixi prosesin nəticəsidir, bu sözlərin xeyli hissəsi canlı dildən əlavə, lügət tərkibinin əsas hissəsinə də daxil olmuş, ümumişlək sözlər sırasına keçmiş, zəruri leksik vahidlərə çevrilmişdir; məs.:

Aşıq oldur ki, özün eyləyə bir *yarə fəda*.
Eylər *azadələrin* adını *aləmdə bülənd* [4, 69];
Hər biri bir *rəngilə Qövsi fəğan* kim, qıldılar,
Könlümü *ab intizarü* bağrimi qan *iztirab* [4, 54];
Söz ilə *nazəninlər eşq dərdinə* inanmazlar,
Bu dilbilməzləri, *yarəb, giriftar* et, *xəbərdar* et! [4, 21] və s.

Bu beytlərdəki *aşıq, yar, fəda, yarəb, nazənin, xəbərdar, eşq, intizar, dərd* və s. kimi sözləri geniş kütlə mənşə fərqinə varmadan öz ünsiyyətinə daxil edir, bu sözlərin ifadə etdiyi anlayışların başqa sözlərlə ifadəsinə çox vaxt ehtiyac duyulmur. Təbii ünsiyyət vahidlərinə çevrilmiş ərəb və fars sözlərinin xeyli hissəsi Azərbaycan dilində sabit semantik xüsusiyyətə malik olmaqla yanaşı, fonetik qaydalara da uyğunlaşdırılmış, fonetik qanunların tələbləri əsasında dəyişərək tələffüz tərzinə görə də tam şəkildə mənimşənilmişdir.

Dediyimiz kimi, şairin dilindəki ərəb və fars sözlərinin bir qismi formaca mənşə dil-dəkindən fərqlənmir, lakin ərəb və fars mənşəli sözlər içərisində dilimizin fonetik qanunlarına tabe olmayan, ahəng qanununa uyğun gəlməyən sözlər də vardır; məs.:

Bir-birinin halını sormaq gərək *divanələr*,
Ver xəbər Qövsidən ey *səhra*, dolanım başına [4, 71];
Bimərd mənə müjdeyi-dərman nə verirsən,
Qoy mən ölüm ol dərdə ki, *dərmanə* yetişməz. [4, 169]
Möhnetimdən mənim ol məst *xəbərdar* olmaz,
Özü öz damınə *səyyad* giriftar olmaz. [4, 68] və s.

Səhra, biçarəlikdən, çarəmiz, xəbərdar, səyyad, dərman sözləri uzun müddət klassik ədəbiyatımızda böyük söz ustalarının dilində işlənmişdir və artıq Azərbaycan dilinin öz sözləri kimi qəbul olunur. Bunların alınma tarixini müəyyənləşdirmədən də demək mümkündür ki, burada dilimizə yabançı ünsür yoxdur və vaxtilə həmin sözlər dilin təbii, zəruri ifadə vasitələri sırasına keçmişdir.

Q.Təbrizinin dilində işlənmiş qeyri-türk mənşəli sözlərin bir qismi dini sözlərdən ibarətdir. Məlumdur ki, dini sözlərin tarixi daha qədimdir və belə sözlər ərəb istilası ilə əlaqədar Azərbaycan dilinə başqa söz qruplarına nisbətən daha əvvəllər daxil olmuşdur; məs.:

Gözü qaşın əgər *islamü küfri* etməmiş yeksan,
Bu nə meyxanədir, bəs ol nə mehrabi-imamətdir [4, 67];
Nə sərkəş şolədir bu vəh, bu nə qəddü nə qamətdir,
Qiyamətlər qiyamindən qiyam etmiş qiyamətdir [4, 54];
Özgə taətlərə oxşatma mənim taətimi
Ki, mənə müttəsil ol *Kəbə* müqabil görünür [4, 78];
Bağlamin *zöhd* əhlinə qapısın meyxanənin,
Hörməti lazım gərək, hərcənd *kafirdir* qonağ [4, 65]
Könül sorağını kuyində almışam vəh kim,
Yaman uzağa düşübdür bu *Kəbeyi-məqsud*. [4, 152]

Bəzən çətin anlaşılan ərəb, fars sözlərinə ifadə və ibarələrin tərkibində də rast gəlinir. Belə sözlər dövrün tələbinə uyğun olaraq, izafət tərkibləri şəklində işlənmişdir; məs.:

Nə yalnız məndə ol *sərvü-rəvan* ötgəc rəvan qalmaz –
Ki, gər mən gördüyüm canan gəlir, heç kimdə can qalmaz. [4, 170];
Gülüstanə ta *nəsimi-kuyin*, ey gül getməyə,
Qönçeyi-atəş zəbanın ağızını açmaz buçağ. [4, 172]
Rəngi-zərdü aşkı-sürxü bizdən al biyna isən,

İmtəhan lazımdır, çün arıdır dinarımız [4, 98];
 Ey əbi-tünükmayə məni sanma *tühi-dəst* Kim,
bəhri-göhr dideyi-giryanə yetişməz [4, 79];
 Ey bülbülü-nadan, bu nə ahü nə fəğandır
 Kim, bir yerə *fəryadi-zəifanə* yetişməz [4, 79] və s.

Y. Seyidov yazır: “Məlum olduğu üzrə, klassik şeir dilimizdə, ümumən müəyyən dövr Azərbaycan ədəbi-bədii dilində, eləcə də ədəbi dilin başqa üslublarında istifadə edilən fars və ərəb izafətləri həmin dillərin öz sözləri əsasında qurulan hazır formalardan ibarət idi. Bu birləşmələr öz-özlüyündə qrammatik və ya leksik, sərbəst və ya sabit birləşmə xüsusiyyətlərinə malik olub-olmamasından asılı olmayıaraq, Azərbaycan dilində onlardan sabit (hazır) formalar kimi istifadə edilmişdir” [5, 48].

Q.Təbrizinin dilində dövrün ictimai-tarixi şəraiti ilə bağlı olaraq qeyri-türk mənşəli sözlərin Azərbaycan dilindəki sinonimləri ilə birlikdə işləndiyinə də rast gəlirik ki, bu da dilin ifadəliliyini və elastikliyini təmin edən faktorlardandır. Şair bəzən təkrarçılığın qarşısını almaq üçün bir beytdə biri qeyri türk-mənşəli olan, digəri türk mənşəli olan sinonim sözlərdən ustalıqda istifadə etmişdir; məs.:

Könül *binasını* yarəb, süpehr yıxmışmı –
 Ki, ah sinəm *evindən* gəlir gübaralud [4, 37].

Şairin dilində belə paralellərin işlənməsi belə bir nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, leksik paralellik hadisəsi bir tərəfdən, yad dilin deformasiyaedici təsirini göstərirəsə, o biri tərəfdən, Azərbaycan dilinin müqavimət göstəricisi kimi çıxış edir.

Ümumiyyətlə, dövrün tələbi və dil mühitindən qaynaqlanan bütün çətinliklərə baxmayaraq, Qövsi Təbrizinin şeir dilində işlənmiş çətin anlaşılan qeyri-türk mənşəli sözlərin digər şairlərin əsərlərinə görə daha az olduğu qənaətindəyik.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Cavadova M. V. Şah İsmayıll Xətainin leksikası, Bakı, “Elm”, 1977, 216 səh.
2. Əhmədov B. Ə. Leksika məsələləri, Bakı, “Maarif”, 1990, 138 səh.
3. Qəhrəmanov C. V. Nəsimi “Divan”ının leksikası, Bakı, “Elm”, 1979, 568 səh.
4. Qövsi Təbrizi. Seçilmiş əsərləri, (tərtib edən: Kərimov P.), Bakı, Maarif, 2007, 314 səh.
5. Seyidov Y. Seçilmiş əsərləri, 10 cilddə, III cild, Bakı, 2007, 564 səh.
6. Seyidov Y., Əlizadə S. Klassik Azərbaycan şairləri söz haqqında, «Bakı», ADU, 1977

QÜDSİYYƏ QƏMBƏROVA

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Azərbaycan, AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu

QƏDİM QUD/KUT SÖZÜNÜN DİAXRONİK-DİALEKTOLOJİ ASPEKLƏRİ

Açar sözlər: kök-morfem, diaxronik-dialektoloji aspekt, dialekt və şivalər, semantik xüsusiyyətlər, fonetik variant, etnoqrafik dialektizm

DIACHRONIC-DIALECTOLOGICAL ASPECTS OF THE ARCHAIC WORD QUD/KUT

In the article on the level of the root morpheme have been investigated diachronic-dialectological aspects of the word of ancient Turkic origin qud/kut. To the investigation have been also attached such problems as homonymy, synonymy, polysemy which are characteristic for this word. Derivative capacity of this archaic word has been revealed on the basis of subdialects'lexics material. Nostratic essence of the ancient root morpheme qud/kut had been stated on the basis of vocabulary stock of Roman-german, Arabic and Persian languages.

Key words: *the root morpheme, diachronic-dialectological aspects, dialects and sub-*

MÜNDƏRİCAT

BƏXTİYAR VAHABZADƏ – BÖYÜK ŞAIR

İfrat Əliyeva. Dil millətin varlığıdır (Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığı əsasında)	5
Orhan Aras. Azerbaycan'ın Dede Korkutu Bahtiyar Vahapzade	9
Enver Uzun. Bahtiyar Vahapzade'de Vatan Ve Dil Muhabbeti	11
Necati Demir. Bahtiyar Vahapzade Ve Türk Dili	17
Elbrus Əzizov. Bəxtiyar Vahabzadə və ana dili	26
Əhməd Sami Elaydi. Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasında ərəb dünyasının bədii təcəssümü	30
Fəridə Səfiyeva. Fəlsəfi-intellektual şeirlərin poetik imkanları (B. Vahabzadənin 50-60-ci illər yaradıcılığı əsasında)	42
Tofiq Əbdülhəsənli. Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığının sosial-siyasi konteksti	46
Yeganə İsmayılova. «Dədə Qorqud» motivləri müasir Azərbaycan poeziyasında və Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında	51
Mətanət Abdullayeva. Qocalıq fenomeni və Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasında onun ifadəsi ..	55
Almaz Həsənqızı. Bəxtiyar Vahabzadə şeirləri və Azərbaycan dilçiliyi	61
Əminə Abbasova (TUNCAY). Poeziya ilə fəlsəfənin vəhdəti	65
Yaşar Qasımov. Müasir Azərbaycan şeirində poetik fikrin yenilənməsi (və Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığı)	70
Məhbubə Qurbanova. Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığı: idrak fəlsəfəsinin dili	75
Sevda Sadiqova. B. Vahabzadə poeziyasında dil vahidlərinin semantik-informativ funksiyası ..	77
Həqiqət Abdyeva. "Fəryad"dan gələn səslər	81
Asifə Əliyeva. Bəxtiyar Vahabzadənin dramaturgiyası	84
Şəlalə Abasova. Bəxtiyar Vahabzadənin həyat və yaradıcılığı haqqında	85
Zərifə Cavadova. Milli azadlıq hərəkatının mücahidisi	90
Hicran Fərhadova. Bəxtiyar Vahabzadənin Əhməd Şimdeyə məktubları	94
Yeganə Hüseynova. B. Vahabzadənin "Atılmışlar" poemasında mənəvi-əxlaqi problemlərə münasibət	97
İlahə Dadaşova. Bəxtiyar Vahabzadə nəşrində avtobiografizm	100
Aida Mirzəyeva. Fəal narahatlıq, zaman qarşısında mənəvi cavabdehlik	103
Pərvin Eyvazov. Milli dil uğrunda mübarizənin Bəxtiyar Vahabzadə modeli	106
Könlü Məmmədova. B. Vahabzadənin yaradıcılığında ANA mövzusu	108
Nərgiz Kərimova. Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında türk xalqlarının şair və yazıçılarına ehtiram	112
Ramil Bayramov. Bəxtiyar Vahabzadə dilinin bənzərsizliyi	115
Vüsal Şabizada. B. Vahabzadə yaradıcılığında ana dilimizin mövqeyi (bəzi nəzəri məsələlər) ...	118
Vəfa İsrafilova. Bəxtiyar Vahabzadənin əsərlərində onomastik leksika	122

ƏDƏBİYYATŞUNASLIQ

Sənan Səlcuq, Təmilla İbrahimova. Türkiyənin siyasi həyatı Sabir satiralarında	126
Firuzə Ağayeva. XVI əsr Türkiyə ədəbiyyatında qadın şairləri (Mehri Xatun)	128
Лейла Герайзаде. Миф об огненной деве в романе анатолия зохраббекова «страна огней» ...	131
Venera Akmatova. 1920-30yy. "Manas" Destanının Yayımları Üzerinde Bazı Tartışmalar	136
Ellada Gərayzadə. XIX əsr maarifçiləri və yeni tipli məktəblərin yaranması	140
Aytən Hacıyeva. XIX əsr Qarabağ şairlərinin yaradıcılığında bahariyyələr	145
Məlahət Babayeva. Azərbaycan foklorşunaslığının təşəkkülündə Y.V.Çəmənzəminlinin rolu ..	150
Sakibə Ələsgərova. Sürgün düşmüş bir mədəniyyətin oyaq vicdanı	153
Təranə Rəhimli. 1960-1970-ci illər Azərbaycan nəşrində çağdaş sosial gerçəkliyə baxış	156
Elçin Məmmədov. Füzuli ədəbi məktəbi XVI-XIX yüzilliklərdə: formallaşması və inkişafı	160
Mətanət Həsənova (Sarah). M.F.Axundzadənin dramaturgiyasında qəhrəman konsepsiyası	163
Gülnarə Abdullayeva. İspaniya yəhudi bədii nəşri: Məqamə janının ilk nümayəndələri	167
Şöhrət Məmmədova. Müasir uşaq nağıllarının bədii xüsusiyyətləri	171
Təranə Ağamaliyeva. Poetik düşüncə ədəbi-tənqidi müstəvidə	174
Sevinc Məmmədova. "Kitabi-Dədə Qorqud" və Almaniya	177
Samirə Quliyeva. Xalq ədəbiyyatında inanclar	182

Samirə Məmmədli. Azadlıq aşiqinin hekayəsi	187
Təranə Əzimova. Anarım «Adamın adamı» komediyasında xarakter təbiiliyi	189
Simuzər İsmayılova. Repressiya dövrü Azərbaycan poemalarında qəhrəman obrazı	191
Səidə Məmmədova. Milli - bədii nəst zaman axarında	194
Mehriban Mövləmova. Məcnunluq yarışı	197
Aytəkin Mirzəyeva. Abdulla Şaiq Atababa Musaxanının xatirələrində	200
Гюель Мамедова. Функциональные особенности субстантированных прилагательных в русском языке	202
Улдуз Бабаева, Эльмира Рзаева. Древнерусская литература (для студентов-иностранных филологических факультетов)	206
Sevil Hüseynova. Seyfəddin Dağlinın satirik hekayələrində didaktik məsələlər	215
Günel Pəniyeva. İsa Hüseynovun "Tütək səsi" povesti ədəbi-tənqidi müstəvidə	218
Sədaqət Abduləzizova. Viktor Hüqo poeziyasında və nəsrində Şərq motivləri	221
Zenfira Aslan. XIX yüzil Qarabağ ədəbi mühitinin ümumi mənzərəsi	225
Minayə Cəfərova. C.Bayron yaradıcılığında Şərq mövzusu	227
Aytən Hüseynova. Sovet dövründə və müasir dövrdə Mir Cəlal hekayələrinin nəşr variantları	230
Əlimuxtar Muxtarov. Poeziyamızda Nizami Gəncəvi obrazı (XX əsrin 20-30-cu illəri)	233
Yegane Ələsgərova. O.Henri novellalarının ictimai-siyasi məzmununun formallaşmasında Amerika həyatının rolu	236
Elmira İlyaslı. Fridrix Von Bodenstedin Mirzə Şəfi haqqında xatirələri	241
Tamam İsmayılova. A.P. Çexov tərzində impressionizm	244
Elşad Ərşadoglu. Məmməd Cəfər Cəfərovun Nizami Gəncəvi yaradıcılığında sosializm və kommunizm axtarışları	247
Ridvan İnce. Namik Kemal'in Azerbaycan Edebiyatına Tesiri	252
Havva Kaplan. Orhan Pamuk Ve "İstanbul Hatırlar Ve Şehir" Eseri Üzerine Bir İnceleme ..	255
Vüsalə Ağayeva. Abdulla Şaiq XX əsr dramaturgiyasında	259
Vüsalə Ağayeva. M.V. Vidadinin "Müsibətnamə" əsəri	262
Mənsurə Ağayeva. U.Folknerin ədəbi ənənələri	264
Fidan Ağamaliyeva. M.F.Axundov yaradıcılığının A.Şaiq dramaturgiyasına təsiri ("Aldanmış Kavakib" əsəri əsasında	267

DİLÇİLİK

Zemfira Şahbazova. Azərbaycan dilində bəzi əlaqə növləri haqqında	272
Həcər Hüseynova. Bədii əsərlərdə mürəkkəb sintaktik bütövlərin formallaşma yolları (Mir Cəlalin nəşri əsasında)	277
Gülxanim Vəliyeva. Oğuz qrupu türk dillərinin uyğun xüsusiyyətləri haqqında (Azərbaycan və türkmən dillərinin materialları əsasında)	281
İslam Vəliyev. XV əsr Azərbaycan yazılı abidələrinin fonetik xüsusiyyətləri (Xətai Təbrizinin "Yusif və Züleyxa poeması" üzrə)	284
Rəhili Quliyeva. Azərbaycan dilçiliyində Yusif Seyidov mərhələsi	289
Ульвия Гусейнова. Концепт «смерть» в славянской языковой картине мира	293
Ədalət Abbasov. Niyə belə deyirik və ya bəzi etimoloji fiqurların leksik və struktur-semantikası	296
Afaq Məmmədova. "Qutadğın bilig" əsərində türk mənşəli leksika (rütbə, vəzifə; planet və bürc adları)	300
Əliheydər Ağakişiyev. Kütləvi informasiya vasitələrinin dil və üslub xüsusiyyətləri	304
Светлана Новрузова. К вопросу становления терминологии азербайджанского языка в новейших условиях	306
İlkin Quliyev. Qövsi Təbrizinin dilində işlənmiş qeyri-türk mənşəli sözlərə dair	309
Qüdsiyyə Qəmbərova. Qədim qud/kut sözünün diaxronik-dialektoloji aspektləri	312
Natəvan Hüseynova. Termin yaradıcılığında vahidlik və norma	318
Ирада Абдуллаева. Вторичное заимствование как фактор обновления современной лексики	322
İradə Kərimova. Rəsmi-işgüzər üslubun funksional üslublar arasında yeri və mətbuatda işlədilməsi	326
Sima Quliyeva. Terminologiyada sahələrarası omonimlik	329
Şəhla Əliyeva. Qrammatika təlimində istifadə edilən metod və priyom	333

Farizat Kuramaeva. Türk Dillerinin Kıpçak grubundan isimlerin hali (Kırgız Türkçesi misalinde)	33
Fikret Əlizadə. Kök samitlərində səs əvəzlənmələri(dünya dilləri nümunəsində)	33
İdris Göbütoğlu. Kelimeleerdeki Anlam Gelişmeleri Açısından Anlam Kavramına Genel Bir Bakış	34
Anar Fərəcov. Sosial şəbəkələr və dilimiz	34
Pərvin Eyvazov. Bəkir Cobanzadənin ahəng qanunu haqqında araşdırmaları	35
Türkan Askerova. XIII- XIX. yüzyıllarda Azerbaycan dili tarihinde fiile gelen eklerle yapılan kelime grupları, zarffıl tamlamalarının strütür-semantik gelişimi (ib, -iban, ken-iken, cak-icak ekleriyle tasnif olunan zarffileri)	35
Gülnarə Süleymanova. Altay dil nəzəriyyəsi problemi haqqında	36
Səmayə Cəlilova, Firəngiz Kərimli. Məhəmməd Füzulinin qəzəllərində frazeologizmlərin leksik-semantik xüsusiyyətləri	37
Elmira Süleymanova. Vasitəsiz və vasitəli mənsubiyətə dair	37
Pərvin Bayramova. Verbal və qeyri-verbal ünsiyyət	37
Könül Şahbazova. Azərbaycan dili ağacılığın leksikasının leksik-semantik xüsusiyyətləri	381
Ramil Bayramov. Bəzi psixologiya terminlərinin semantik xüsusiyyətləri	387
Nəzrin Əliyeva. Dulusçuluq leksikasının semantik xüsusiyyətləri	390
Gülər Qasımovə. İbri dilində kök və əsas anlayışı	396
Nigar Hacıyeva. Azərbaycan nağıllarında parselyat konstruksiyalar sintaktik ekspressivliyi yaradan vasitələrdən biri kimi	399
Xədicə Abdullayeva. Paronimlərin dilçiliyin bir hadisəsi kimi səciyyələndirilməsi	401
Günel Paşayeva. Müasir Azərbaycan dilində terminlərin unifikasiyası (bəzi nəzəri məsələlər)	406
Гюльтекин Карабаглы. Проблема практической направленности курса русского языка	410
Aysel Əhmədova. Orxon abidələrində -L elementi əsasında yaranmış leksik şəkilçilər	413
Sahilə İbrahimova. Səsin semantik-konnotativ(emosional-ekspressiv) əlamətlərinin eksperimental (təcrübə) tədqiqi	416
Mehriban Mahmudova. Azərbaycan və ingilis dillərində feillərin adyekтивləşməsi	419
Aygün Zamanova. Linqistik bacarıqların formallaşmasına sistemli yanaşma Azərbaycan dili dərslerinin keyfiyyətini təmin edən amil kimi	422
Nərgiz Ramizzadə. Azərbaycan dili dərslerində dinləmə mətnləri motivasiya yaradıcı vasitə kimi ..	424
Vüsalə Qurbanova. Mahmud Kaşgarlıının "Divani lüğat-it-türk" əsərində arxaik onomastik vahidlər	428
Gunay Inayatova. Deixis and text	430
Elnarə Məmmədova. Azərbaycan və rus dillərinin somatik leksikasında və frazeologiyasında sinonimiya hadisəsi	433
Namiq Cabbarov. Alman dilindəki modal ədatların araştırma tarixində	436
Cavid Babayev. Növ və tam-hissə əlaqələrinin vəhdəti	439
Sahibe Helefova. İmadeddin Nesiminin "Hak Ta Ki Yar Oldi Bana, Ser-Ta-Kadem Yar Olmuşam" Gazelinin Şerhi	441
Sənəm Fərəcovə. Müasir Azərbaycan dilində abzas problemi	446
Şəbnəm Şəmsəddinova. Orxon-Yenisey abidələrində əmr şəklinin işlənmə xüsusiyyətləri	450
Rəna Məmmədova. Azərbaycan dilində qan qohumluğu bildirən terminlər	453
Zöhrə Nəbiyeva. Şagirdlərin rabitəli nitqinin inkişaf etdirilməsi üzrə işin məqsəd və vəzifələri	456
Şəhla Şirəliyeva. Hərəkət feillərinin zərf mənali leksik vahidlər və digər determinantlarla işlənməsi	458